Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite: E 58/2023 vp: Valtioneuvoston selvitys: Suomen avaintavoitteet EU-vaalikaudelle 2024-2029

# Suomen avaintavoitteet EU:n strategiseen agendaan ja tulevan komission ohjelmaan vaikuttamiseksi - EU-rahoitus, koheesiopolitiikan kehittäminen

Kuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selvityksestä koskien Suomen avaintavoitteita EU-vaalikaudelle 2024-2029. Kuntaliitto lausuu EU-rahoituksen ja koheesiopolitiikan kehittämisen teemojen osalta seuraavaa:

EU:n koheesiopolitiikan (Suomessa käytetään myös termiä alue- ja rakennepolitiikka) mukaista kehittämis- ja investointitoimintaa on tehty Suomessa aiemmin neljällä ohjelmakaudella ja parhaillaan on käynnissä viides, vuonna 2021 käynnistynyt ohjelmakausi. Kuntaliiton näkemyksen mukaan on tärkeää, että Suomella on määriteltynä tässä vaiheessa avaintavoitteet, sillä EU:n seuraavan, vuonna 2028 käynnistyvän ohjelmakauden valmistelu on jo käynnissä.

EU:n komissio julkaisee maaliskuun puolivälissä yhdeksännen koheesioraportin, jossa kuvataan Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen koheesion eli yhteenkuuluvuuden tilaa sekä tarkastellaan koko Euroopan kilpailukyvylle kriittisiä teemoja. Todennäköisesti raportissa ei ole seuraavaa ohjelmakautta koskevia linjausesityksiä. Komissio julkaisee kesällä 2025 seuraavaa ohjelmakautta koskevat asetusluonnokset.

Selvityksessä esitetyt Suomen pääprioriteetit - Euroopan strategisen kilpailukyvyn vahvistaminen, Euroopan kokonaisturvallisuuden parantaminen ja puhtaan (vihreän) siirtymän sekä biotalouden ja kiertotalouden mahdollisuuksien edistäminen - ovat teemoja, joita on tärkeitä edistää myös koheesiopolitiikan välineiden avulla alueellisessa ja paikallisessa kehittämistyössä. Alueiden ja kuntien toimijoiden osaamista on hyödynnettävä myös tulevaisuudessa.

CC BY

**Suomen Kuntaliitto**
www.kuntaliitto.fi
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi

**Finlands Kommunförbund**
www.kommunforbundet.fi
fornamn.efternamn@kommunforbundet.fi

## Huomioita selvityksen EU-rahoitusta koskeviin painotuksiin:

**Strateginen kilpailukyky**: selvityksessä esitetty linjaus nykyisistä tilapäisistä valtiontukisääntöjen joustoista irtautumisesta on kannatettava. Joustot asettavat jäsenvaltiot eriarvoiseen asemaan. Kilpailuun investoinneista on pystyttävä vastaamaan osaamisella. Myös lähtökohta siitä, että EU:n kilpailuun perustuvien rahoitusohjelmien (esim. Horisontti Eurooppa) tulee jatkossakin perustua korkeaan toiminnan laatuun, on Kuntaliiton näkökulmasta kannatettava.

**Talous ja rahoitus**: Kuntaliitto suhtautuu yhteisvelkaan kriittisesti, koska se voi heikentää Suomen ja samalla kuntien asemaa rahoitusmarkkinoilla. Selvityksen linjaus "*Suomi suhtautuu kriittisesti uusien, elpymisvälineen kaltaisten EU:n lainanotolla rahoitettavien EU-tason rahoitusvälineiden luomiseen*" on julkisen talouden ja kuntienkin kannalta perusteltu. Suomalaisten alueiden ja kuntien näkökulmasta elpymis- ja palautumistukiväline on ollut vahvasti keskushallintovetoinen ja pirstaleinen: Suomen ohjelman tavoitteet ja rahoitettavat toimenpiteet ovat jakautuneet kymmenen eri ministeriön hallinnonalan kesken. Valitusta hallintomallista johtuen elpymis- ja palautumistukivälineestä rahoitettavien hankkeiden yhteensovitus alueilla muun kehittämistoiminnan kanssa on ollut ajoittain haastavaa.

**Puhdas ja digitaalinen siirtymä**: Kuntaliitto haluaa täsmentää selvityksen lausetta "*Innovaatioiden, osaamisen ja puhtaan siirtymän edistämisessä Suomi tunnistaa kaupunkien roolin keskeisenä toimintaympäristönä*". **Erilaiset kunnat ja kaupungit ovat aktiivisesti mukana toteuttamassa ja osin rahoittamassa toimia, joilla mm. innovaatioita ja puhtaan siirtymän ratkaisuja eri toimijoiden kanssa yhteistyössä kehitetään.** Tämä näkökulma tulee huomioida eri rahoitusvälineitä koskevissa valmisteluissa. Kriittistä digitaalista infrastruktuuria koskevissa lisäpanostuksissa ei ole mainittu peruslähtökohtaa eli kattavien ja toimintavarmojen tietoliikenneyhteyksien varmistamista, mikä edellyttää kiinteiden laajakaistayhteyksien rakentamista. On hyvä, että digitaalista infrastruktuuria ei tarkastella pelkästään digipalveluiden, vaan myös huoltovarmuuden, varautumisen ja turvallisuuden kannalta. Ruokahuollon ja yleisesti ottaen huoltovarmuuden merkityksen nousu on huomioitava niin koheesio- kuin maatalouspolitiikan tavoitteissa. Kriisinkestävyys rakentuu alue- ja paikallistasolla.

## EU:n laajentuminen ja EU:n ulkorajat vs. koheesiopolitiikka:

Selvityksessä EU:n koheesiopolitiikan modernisaatiota tarkastellaan sekä EU:n laajentumisen yhteydessä että osana EU:n itäisten ulkoraja-alueiden merkityksen muutosta nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa. **Nämä ovat merkittäviä näkökulmia myös koheesiopolitiikan tulevaisuuden tarkastelussa mutta eivät ainoita**. Sulkeutuneen itärajan seurannaisvaikutukset

tuntuvat erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa, jossa erityishuomiota kehittämiseen tarvitaan niin elinkeinojen, osaavan työvoiman, energiantuotannon kuin kokonaisturvallisuuden vahvistamisen näkökulmasta. On edelleen pidettävä esillä liittymissopimuksen mukaista pohjoisten harvaan asuttujen ja syrjäisten alueiden erityisasemaa. Samalla on myös tunnistettava kilpailukyvyn vahvistamista, osaamista ja osallisuutta koskevat tarpeet ja mahdollisuudet eri alueilla koko Suomessa. Myös eurooppalaisen alueellisen yhteistyön välineet ovat merkityksellisiä Suomelle. Tällä hetkellä Suomi on mukana kahdessa rajat ylittävässä ohjelmassa, kahdessa valtioiden välisessä yhteistyöohjelmassa sekä kahdessa koko Eurooppaa koskevassa alueellisessa yhteistyöohjelmassa.

Koheesiopolitiikan toteutus perustuu nyt ja oletettavasti myös tulevaisuudessa monitasoisen hallintoon ja kumppanuuteen sekä subsidiariteetti- ja additionaliteettiperiaatteisiin. Koheesiopolitiikan rahoitus tulee Suomeen ja rahoituksen kohdennus tehdään kansallisesti. Vaikuttamisen lähtökohtana tulee olla, että EU:n koheesiopolitiikan rahoitusta on hyödynnettävissä koko Suomessa uuden kasvun, työllisyyden ja osallisuuden edistämiseksi. Laajentumisen vaikutuksia sekä koheesio- että maatalouspolitiikan rahoituksen jakautumiselle on vielä vaikea tarkasti arvioida. Paineita näiden kummankin politiikan rahoituksen leikkaamiseen tulevassa EU:n monivuotisessa rahoituskehyksessä joka tapauksessa on. Enemmän painoa seuraavaa ohjelmakautta koskevissa pohdinnoissa tulee antaa sille, **millaisia tavoitteita tulevaisuudessa koheesiopolitiikalle halutaan asettaa ja mitkä uudistukset parhaiten palvelisivat myös Suomea.**

## Koheesiopolitiikka on pitkäjänteistä kehittämis- ja uudistuspolitiikkaa:

Koheesiopolitiikan on myös jatkossa koskettava koko Eurooppaa. Samalla koheesiopolitiikkaa tulee uskaltaa uudistaa vastaamaan Eurooppaa kohtaaviin uusiin haasteisiin. Koheesiopolitiikan tulee perustua EU:n yhteisen strategina tavoitteisiin taloudellisesta, sosiaalisesta ja alueellisesta yhteenkuuluvuudesta, mutta käytännön toteutuksen tulee lähteä paikallisista ja alueellisista lähtökohdista. Kumppanuuden ja monitasoisen hallinnon tulee olla keskiössä.

Koheesiopolitiikalla tavoitellaan alueellisten kehityserojen tasaamista sekä kestävän kasvun luomista ja sosiaalisen osallisuuden vahvistamista. Jatkossa on pystyttävä entistä paremmin tunnistamaan alueita, jotka ovat jääneet aluetalouksien kehittymisessä väliinputoajiksi.

Alueiden resilienssiä eli kykyä varautua muutoksiin, kestää muutoksia ja selviytyä niistä joustavasti ja uudistuen tulee tukea. Puhdas ja digitaalinen siirtymä sekä huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden vahvistaminen luovat

pohjan elinvoimaisille ja muutoskykyisille alueille. Muutokset eivät kohtele alueita tasavertaisesti, siksi joustavuus valittavien toimenpiteiden osalta on keskeistä.

Kuntien ja kaupunkien mahdollisuuksia hyödyntää EU-rahoitusta on parannettava, samalla uusien välineiden perustamista on vältettävä. Tarvitaan helpompia ja yksinkertaisempia hallinnon rakenteita niin EU:n tasolla kuin etenkin kansallisesti, jolloin eri ohjelmien toimintojen yhteensovittaminen on sujuvampaa. Kaupunkikehittämisen rahoitus on nostettava uudelle tasolle. Kaupungit toimivat niin talouden, digitalisaation kuin puhtaan siirtymän vetureina, ja siksi niiden rahoitusmahdollisuuksia on parannettava seuraavalla EU-ohjelmakaudella.

## EU:n koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikan ohjelmatyö ja kunnat - esimerkkinä ohjelmakausi 2014-2020

EU:n alue- ja rakennepolitiikan rahoituksella on ollut merkittävä rooli paikallis- ja aluetason kehittämistoiminnassa Suomessa. Edellisellä EU-ohjelmakaudella 2014-2020 kansallisen rakennerahasto-ohjelman puitteissa suomalaiset kunnat ja kuntataustaiset organisaatiot osallistuivat hankkeiden rahoitukseen kaikkiaan n. 289 miljoonalla eurolla. Tästä kokonaissummasta n. 58% oli Euroopan aluekehitysrahaston osarahoittamia hankkeita ja 42% Euroopan sosiaalirahaston osarahoittamia hankkeita. Euroopan aluekehitysrahaston rahoittamista ohjelman erityistavoitteista kuntarahoitusta kohdentui eniten eli lähes 60 miljoonaa euroa tutkimus-, osaamis- ja innovaatiokeskittymien kehittämiseen alueellisten vahvuuksien pohjalta. Uusiutuvan energian ja energiatehokkaiden ratkaisujen kehittämiseen kuntarahoitusta kohdentui vajaat 28 miljoonaa euroa. Euroopan sosiaalirahaston osalta vastaavasti 44 miljoonaa euroa kuntarahoitusta kohdentui nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisen edistämiseen. Koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikan ohjelman julkisen (EU sekä kansallinen julkinen rahoitus) kokonaismäärä oli 2,785 miljardia euroa.

Nykyisessä julkisen talouden tilanteessa EU:n koheesio- eli alue- ja rakennepolitiikan rahoituksella on entistä suurempi merkitys elinvoiman edistämiselle kunnissa ja kaupungeissa. Pienemmilläkin hankkeilla voi olla merkittävä vipuvoima koota suurempia hanke- ja investointikokonaisuuksia tukemaan elinkeino- ja työllisyyskehitystä.

SUOMEN KUNTALIITTO

Annukka Mäkinen
kehittämispäällikkö